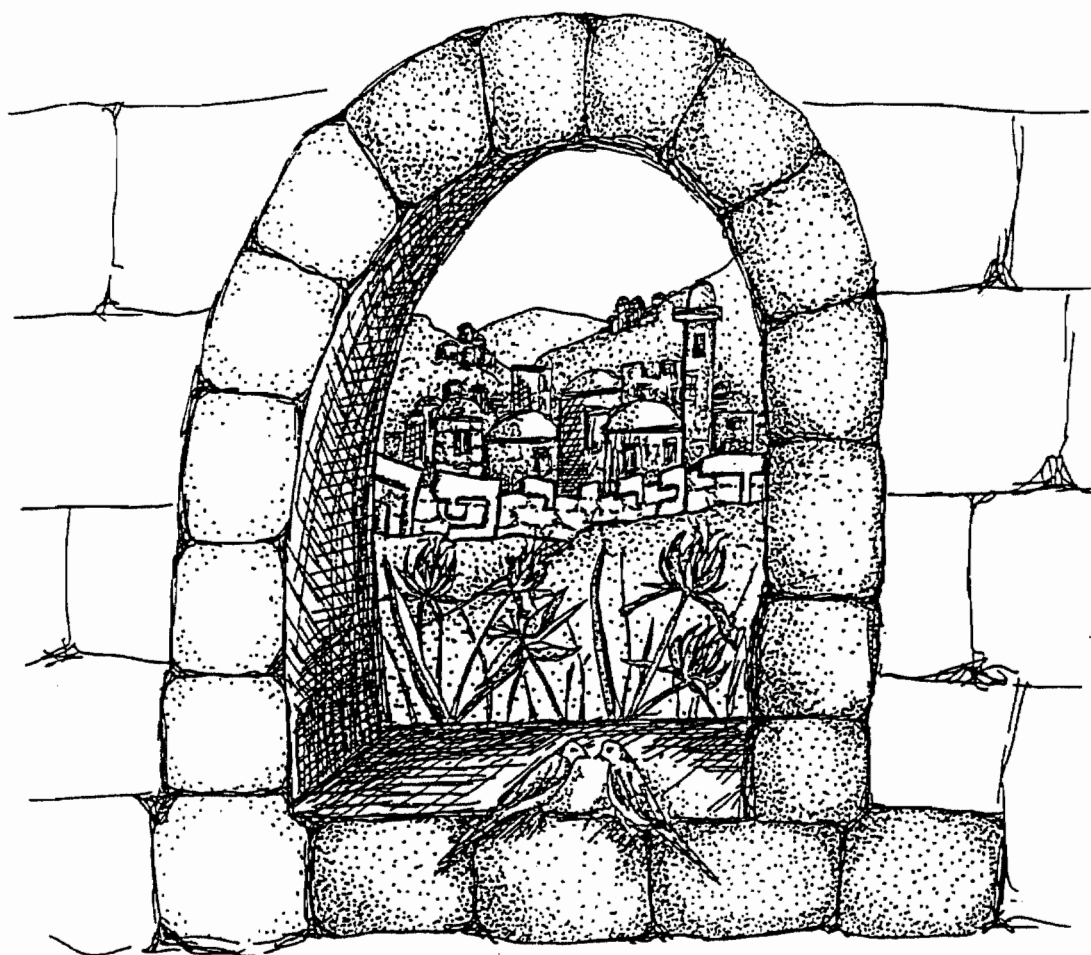

שיר השירים

אני לדודי ודודי לי

Shir HaShirim : Kodesh Kodashim

משנה מסכת ידים פרק ג

(ה) ספר שנתחוק ונשתיר בו שמונים וחמש אותיות כפרשת ויהי בנסע הארץ, מטמא את הידים. מגלה שנתוב בה שמונים וחמש אותיות כפרשת ויהי בנסע הארץ, מטמא את הידים. כל כתבי הקדש מטמאין את הידים. שיר השירים וקהלת מטמאין את הידים. רבי יהודה אומר, שיר השירים מטמא את הידים, וקהלת מחלקת. רבי יוסי אומר, קהלת אינו מטמא את הידים ושיר השירים מחלקת. רבי שמעון אומר, קהלת מקלי בית שמאי ומחמרי בית הלל. אמר רבי שמעון בן עזאי, מקבל אני מפי שבעים ושנים זקן ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה, ששיר השירים וקהלת מטמאים את הידים. אמר רבי עקיבא, חס ושלום, לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים, שאין כל העולם כלו כדאי פיוס שנתן בו שיר השירים לישראל, שכל הפתובים קדש, ושיר השירים קדש קדשים. ואם נחלקו, לא נחלקו אלא על קהלת. אמר רבי יוחנן בן יהושע בן חמיו של רבי עקיבא, כדברי בן עזאי כך נחלקו וכך נמרו:

מסכת סופרים פרק ארבעה עשר

(ג) ברות ובשיר השירים באיכה ובמגלת אסתר צריך לומר על מקרא מגילה ואע"פ שכתובה בכתובים:
(ד) הקורא בכתובים צריך לומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרות בכתבי הקדש:
בשיר השירים קורין אותו בלילי ימים טובים של גליות האחרונים חציו בלילה אחד וחציו בלילה השני.

רמב"ם יד החזקה - הלכות תשובה פרק י

(ג) וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני וכל שיר השירים משל הוא לענין זה:

ספר מורה נבוכים - חלק א פתיחה

ודע - כי משלי הנבואה יש בהם שני דרכים. מהם - משלים, שכל מלה שבמשל ההוא יש בה ענין; ומהם - מה שיהיה כל המשל מגיד על כל הענין ההוא, ויבאו במשל ההוא הנמשל דברים רבים מאד, אין כל מלה מהם מוספת ענין בענין ההוא הנמשל, אבל הם ליפות המשל וסדר הדברים בו, או להפליג בהסתיר הענין הנמשל, וימשכו הדברים כפי כל מה שראוי בגלוי של המשל ההוא. והבן זה מאד:

(2) ספר מורה נבוכים - חלק א פתיחה

והבן זה ממני מאד, כי הוא שרש גדול ועצום במה שארצה לבארו. וכשתמצא בפרק מפרקי זה המאמר שבארתי ענין משל מן המשלים והעירתיך על הכלל הנמשל מה הוא, לא תבקש כל חלקי הענינים אשר באו במשל ההוא ותרצה שתמצא להם דבר נאות בדבר הנמשל. כי זה יוציאך לאחד משני ענינים: או שיטך מן הענין המכון במשל, או יטריחך לפרש ענינים אין פרוש להם ולא הושמו בו לפרשם. ותגיע מזאת ההטרחה לכמו זאת ההזיה העצומה, אשר יהו בה ויחברו בה רב כמות העולם בזמננו זה, להיות כל אחת מהם רוצה שתמצא ענינים למאמרים, לא כון בהם אומרים דבר ממה שירצוהו. אבל תהיה לעולם כונתך ברב המשלים - ידיעת הכלל, שידיעתו היא המכונת, ויספיק לך, בקצת הדברים, שתבין מדברי, כי הענין הפלוני משל - ואם לא אבאר דבר יותר;

(5-6) מדרש רבה שיר השירים פרשה ה פסקה ב

(א) ב אני ישנה אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבשיע אני ישנה מן המצות ולבי ער לגמילות חסדים אני ישנה מן הצדקות ולבי ער לעשותן אני ישנה מן הקרבנות ולבי ער לקריאת שמע ותפלה אני ישנה מבית המקדש ולבי ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות אני ישנה מן הקץ ולבי ער לגאולה אני

ישנה מן הגאולה ולבו של הקב"ה ער לגאלני א"ר חייא בר אבא איכן מצינו שנקרא הקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכתיב (תהלים ע"ג) צור לבבי וחלקי אלהים לעולם: מדרש רבה שיר השירים פרשה ה פסקה ג

(ב) קול דודי דופק על ידי משה בשעה שאמר (שמות י"א) ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים פתחי לי רבי יסא אמר אמר הקב"ה לישראל בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו ר' תנחומא ור' חוניא ור' אבהו בשם ריש לקיש כתיב (תהלים מ"ו) הרפו ודעו כי אנכי אלהים וגו' אמר הקב"ה לישראל הרפו ממעשיכם הרעים ודעו כי אנכי אלהים ר' לוי אמר אילו היו ישראל עושין תשובה אפי' יום אחד מיד הם נגאלין ומיד בן דוד בא מה טעם (שם צ"ו) כי הוא אלהינו ואנחנו עמו וצאן מרעיתו היום אם בקולו תשמעו ר' יודן ור' לוי אמרי אמר הקב"ה לישראל הרפו ממעשיכם הרעים ועשו תשובה כהרף עין ודעו כי אנכי אלהים אחותי שנתאחו לי במצרים בשתי מצות בדם הפסח ובדם המילה הה"ד (יחזקאל ט"ז) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך ואומר לך בדמך חיי זה דם הפסח ואומר לך בדמך חיי זה דם המילה רעיתי שריעו אותי בים ואמרו (שמות ט"ו) זה אלי ואנוהו (שם) ה' ימלך לעולם ועד יונתי במרה שמשם נצטוו ונצטינו בכל המצות וצדקות ומעשים טובים כיונה זו שמצויינת הה"ד (שם) שם שם לו חק ומשפט תמתי תמותי שנתממו עמי בסיני ואמרו (שם כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע רבי ינאי אמר תאומתי כביכול לא אני גדולה ממנה ולא היא גדולה ממני ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי תאומתי מה התאומים הללו אם חושש אחד מהן בראשו חבירו מרגיש כך כביכול אמר הקדוש ב"ה (תהלים צ"א) עמו אנכי בצרה שראשי נמלא טל על שם (שם ס"ח) ארץ רעשה אף שמים נטפו קווצותי רסיסי לילה על שם שנאמר (שופטים ה') גם עבים נטפו מים:

א) יחס לתשובה במגילות: Approach to Repentance in Lamentations:

ספר איכה פרק ג

(לט) מה יתאוונן אדם חי גבר על חטאו (חטאיו):
(מ) נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד יהנה:
(מא) נשא לבבנו אל פנים אל אל בשמים:
(מב) נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת:

ספר איכה פרק ה

(כ) למה לנצח תשכחנו תעזבנו לארך ימים:
(כא) השיבנו יהנה אליך ונשוב (ונשובה) חדש מינו קודם:
(כב) כי אם מאס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד:

ב) יחסו של שיר השירים לתשובה: Approach to Repentance in Shir HaShirim:

ספר ירמיה פרק לא

(יט) הבן יקיר לי אפרים אם ילך ששעשים כי מדי דברי בו זכר אפזרנו עוד על פן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם יהנה:
(כ) הציבי לך צינים שמי לך תמרורים שתי לבך למסלה דרך הלכתי (הלכת) שובי בתולת ישראל שבי אל עריך אלה:

ספר שיר השירים פרק ו

(א) אנה הלך דודך היפה בנשים אנה פנה דודך ונבקשו עמך:
(ב) דודי ירד לגנו לערוגות הבשם לרעות בגנים וללקט שושנים:
(ג) אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים:

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יח/א

הכתיב דרשו ה' בהמצאו התם ביחיד הכא בצבור ביחיד אימת אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים

ג) התפתחות האהבה ותשובה בשה"ש: Development of a Love Relationship:

ספר שיר השירים פרק א

- (א) שיר השירים אשר לשלמה:
(ב) ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דדיך מין:
(ג) לכיח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבך:
(ד) משכני אהיך גרועה הביאני המלך הדכיו וגילה ונשמחה בך נזכרה דדיך מין מישרים אהבך:
(ה) שחורה אני ונאנה בנות ירושלים כאהלי קדר פיריעות שלמה:
(ו) אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש בני אמי נחרו בי שמני נטרה את הפרמים פרמי שלי לא נטרתי:
(ז) הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצחקים שלמה אהיה פעטיה על עדתי חברך:
(ח) אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצא ורעי את גדיתיך על משפנות הרעים:
(ט) לססתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי:
(י) נאוו להיך בתרים צנאך בחרוזים:
(יא) תורי זהב נעשה לך עם נקדות הפסוף:
(יב) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו:
(יג) צרור המר דודי לי בין שדי יליו:
(יד) אשכל הכפר דודי לי בכרמי עין גדי:
(טו) הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים:
(טז) הנך יפה דודי אף נעים אף ערשנו רעננה:
(יז) קרות בתינו ארזים רחוטנו (רהיטנו) ברותים:

ספר שיר השירים פרק ב

- (א) אני חבצלת השרון שושנת העמקים:
(ב) כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות:
(ג) כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצלו המדתי ונשבתי ופריו מתוק לחכי:
(ד) הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה:
(ה) סמכוני באשיות רפודני בתפוחים כי חולת אהבה אני:
(ו) שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני:
(ז) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ:
(ח) קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות:
(ט) דומה דודי לצבי או לעפר האילים הנה זה עומד אחר כתלנו משגים מן החלנות מציץ מן החרכים:
(י) ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך:
(יא) כי הנה הסתו (הסתיו) עבר הגשם חלף הלך לו:
(יב) הנצנים נראו בארץ עת הזמר הגיע וקול התור נשמע בארצנו:
(יג) התאנה חקטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח קומי לכי (לך) רעיתי יפתי ולכי לך:
(יד) יונתי בחגוי הסלע בסתר המדנה הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאנה:
(טו) אהזו לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים וכרמינו סמדר:
(טז) דודי לי נאני לו הרעה בשושנים:
(יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הכי בתר:

ספר שיר השירים פרק ג

- (א) על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתיו:
(ב) אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחבות אבקשה את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתיו:
(ג) מצאוני השמרים הסבים בעיר את שאהבה נפשי ראיתם:
(ד) כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחזתי ולא ארפנו עד שהביאתני אל בית אמי ואל חדר הורתי:
(ה) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ:
(ו) מי זאת עלה מן המדבר בתימרות עשן מקטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל:
(ז) הנה מסתו שלשלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל:
(ח) בלם אחזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות:
(ט) אפריו עשה לו המלך שלמה מעצי הקבנון:
(י) עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים:
(יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:

ספר שיר השירים פרק ד

- (א) הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים מבעד לצמתך שעריך פעדר העזים שגלשו מהר גלעד:

- (ב) שניך בעד הקצובות שעלו מן הרחצה שפלים מתאימות ושפלה אין בהם :
 (ג) כחוט השני שפתתך ומד ברך נאנה כפלה הרמון קשתך מבעד לצמתך :
 (ד) כמגדל דוד צנאך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים :
 (ה) שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה הרועים בשושנים :
 (ו) עד שיפוח היום ונסו הצללים אקד לי אל הר המור ואל גבעת הלבנה :
 (ז) בלך לפה רעיתי ומום אין בך :
 (ח) אתי מלבנון בלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממעלות אריות מהררי נמרים :
 (ט) לבבתי אחתי בלה לבבתיני באחד (באחת) מעיניך באחד ענק מצורניך :
 (י) מה יפו דרך אחתי בלה מה טבו דרך מיין וריח שמניך מכל בשמים :
 (יא) נפת תטפנה שפתותיך בלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמותיך כריח לבנון :
 (יב) גן נעול אחתי בלה גל נעול מעין חתום :
 (יג) שלחך פרדס רמונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים :
 (יד) נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ונאהלות עם כל ראשי בשמים :
 (טו) מעין גנים באר מים חיים ונזלים מן לבנון :
 (טז) עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו ובא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו :

ספר שיר השירים פרק ה

- (א) באתי לגני אחתי בלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים :
 (ב) אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קנצותי רסיסי לילה :
 (ג) פשטתי את פתנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם :
 (ד) דודי שלח ידו מן החר ומעי המו עליו :
 (ה) קמתי אני לפתח לדודי ונדי נטפו מור ואצבעתי מור עבר על פפות המנעול :
 (ו) פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בששתיהו ולא מצאתיהו קראתיהו ולא עניי :
 (ז) מצאני השמרים הסבבים בעיר הכוני פצעוני נשאו את רידי מעלי שמרי החמות :
 (ח) השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני :
 (ט) מה דודך מדוד היפה בנשים מה דודך מדוד שפכה השבעתנו :
 (י) דודי צח ואדום דגול מרבבה :
 (יא) ראשו בתם פז קוצותיו תלתלים שחרות כעורב :
 (יב) עיניו כיונים על אפיקי מים רחצות בחלב ישבות על מלאת :
 (יג) לחיו כערוגת הבשם מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נטפות מור עבר :
 (יד) ידיו גלילי זהב ממלאים בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת ספירים :
 (טו) שוקיו עמודי שש מיסדים על אדני פז מראחו בלבנון בחור כארזים :
 (טז) חכו ממתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלים :

ספר שיר השירים פרק ו

- (א) אנה הלך דודך היפה בנשים אנה פנה דודך ונבקשנו עמך :
 (ב) דודי ירד לגנו לצרוגות הבשם לרעות בנגנים וללקט שושנים :
 (ג) אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים :
 (ד) לפה את רעיתי כתצה נאנה כירושלים אימה בנדלות :
 (ה) הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבני שענד בעד העזים שגלשו מן הגלעד :
 (ו) שניך בעד הרחלים שעלו מן הרחצה שפלים מתאימות ושפלה אין בהם :
 (ז) כפלה הרמון קשתך מבעד לצמתך :
 (ח) ששים המה מלכות ושמנים פילגשים ועלמות אין מספר :
 (ט) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא לילדתה כאוה בנות ונאשרוה מלכות ופילגשים ויהללוה :
 (י) מי זאת הנשקפה כמו שחר לפה כלבנה ברה בחמה אימה בנדלות :
 (יא) אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הנצו הרמנים :
 (יב) לא ידעתי נפשי שמתני מרבבות עמי נדיב :

ספר שיר השירים פרק ז

- (א) שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחלת המחנים :
 (ב) מה יפופעמיך בנעלים בת נדיב חמוקי רכבך כמו תלאים מצשה ידי אמן :
 (ג) שררך אגו הסהר אל יחסר המזג בטנד ערמת חטים סוגה בשושנים :
 (ד) שני שדיך כשני עפרים תאמי צביה :
 (ה) צנאך כמגדל השן עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים אפך כמגדל הלבנון צופה פגי דמשק :
 (ו) ראשך עלת ככרמל ודלת ראשך כארזמן מלך אסור ברהטים :

- (ז) מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים :
 (ח) זאת קומתך דמתה לתמר ושדך לאשכולות :
 (ט) אמרתי אעלה בתמר אהזה בסנסניו ויהי נא שדך כאשכולות הגפן וריח אפך כתפוחים :
 (י) וחפך גיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים :
 (יא) אני לדודי ועלי תשוקתו :
 (יב) לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים :
 (יג) נשכימה לכרמים נראה אם פרהה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אתן את דדי לך :
 (יד) הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך :

ספר שיר השירים פרק ח

- (א) מי יתן פאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא בבוזו לי :
 (ב) אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני אשקך מיניו הרקח מעסיס רמני :
 (ג) שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני :
 (ד) השבעתי אתכם בנות ירושלים מה תעירו ומה תעירו את האהבה עד שתחפץ :
 (ה) מי זאת עלה מן המדבר מתרפקת על דודה תחת התפוח עוררתך שמה חבלתך אמך שמה חבלה ילדתך :
 (ו) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עזה כמנת אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה :
 (ז) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז בבוזו לו :
 (ח) אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידבר בה :
 (ט) אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז :
 (י) אני חומה ושדי במגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום :
 (יא) כרם היה לשלמה בבצל המון נתן את הכרם לנטרים איש נבא בפריו אלף כסף :
 (יב) פרמי שלי לפני האלף לך שלמה ומאתים לנטרים את פריו :
 (יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני :
 (יד) ברח דודי ודמה לך לצבי או לעפר האילים על הרי בשמים :

ד) יחס לתשובה ואהבה בספר רות

ספר רות פרק א

- (א) ניהי בימי שפט השפטים ניהי רעב בארץ ויגדך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניו :
 (ב) ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים מבית לחם יהודה ויבאו שדי מואב ויהיו שם :
 (ג) ויקם אלימלך איש נעמי ותשאר היא ושני בניה :
 (ד) וישאו להם נשים מאביות שם האחת ערפה ושם השנית רות וישבו שם כעשר שנים :
 (ה) וימותו גם שניהם מחלון וכליון ותשאר האשה משני ילדיה ומאשה :
 (ו) ונתקם היא וכלתיה ותשב משדי מואב כי שמעה בשדה מואב כי פקד יהוה את עמו לתת להם לחם :
 (ז) ותצא מן המקום אשר היתה שמה ושתי כלתיה עמה ותלכנה בדרך לשוב אל ארץ יהודה :
 (ח) ותאמר נעמי לשתי כלתיה לכה ש' בנה אשה לבית אמה יעשה (יעש) יהוה עמכם חסד כפאשר עשיתם עם המתים ועמדי :
 (ט) ויתן יהוה לכם ומצאן מנוחה אשה בית אישה ותשק להן ותשאנה קולן ותבכינה :
 (י) ותאמרנה לה כי אתך נשוב לעמד :
 (יא) ותאמר נעמי ש' בנה בנתי למה תלכנה עמי העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים :
 (יב) ש' בנה בנתי לכן כי זקנתי מהיות לאיש כי אמרתי יש לי תקנה גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים :
 (יג) הלהן תשברנה עד אשר יגדלו הלהן תעננה לבלתי היות לאיש אל בנתי כי מר לי מאד מכס כי נצאה בי יד יהוה :
 (יד) ותשנה קולן ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה (רות דבקה בה) :
 (טו) ותאמר הנה שובה ובמתך אל עמה ואל אלהיה שובי אחרי ובמתך :
 (טז) ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין עמך עמי ואלהיך אלהי :
 (יז) כפאשר תמותי אמות ושם אקבר כה יעשה יהוה לי וכה יסיף כי המנות נפריד ביני ובינך :
 (יח) ותרא כי מתאמצת היא ללקת אתה ותחדל לדבר אליה :

(יט) ותלכנה שתיהם עד באנה בית לחם ויהי כבאנה בית לחם ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי:
(כ) ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מכא כי המר שדי לי מאד:
(כא) אני מלאה הלכתי וריקם השיבני יהנה למה תקראנה לי נעמי ויהנה ענה בי ושדי הרע לי:
(כב) ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה השבה משדי מואב והמה באו בית לחם בתחלת קציר שערים:

ספר רות פרק ד

(ז) וזאת לפנים בישאל על הגאולה ועל התמורה לקים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישאל:
(ח) ויאמר הגאל לבעז קנה לך וישלף נעלו:
(ט) ויאמר בעז לזקנים וכל העם עדים אתם היום כי קניתי את כל אשר לאלימלך ואת כל אשר לכליון ומחלו מיד נעמי:
(י) וגם את רות המואביה אשת מחלו קניתי לי לאשה להקם שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת מעם אחיו ומשער מקומו עדים אתם היום:
(יא) ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן יהנה את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישאל ונעשה חיל באפכתה וקרא שם בבית לחם:
(יב) ויהי ביתך כבית פרץ אשר קדה תמר ליהודה מן הזרע אשר יתן יהנה לך מן הנערה הזאת:
(יג) וישח בעז את רות ותהי לו לאשה ונבא אליה ויתן יהנה לה הריון ותלד בן:
(יד) ותאמרנה הנשים אל נעמי ברוך יהנה אשר לא השבית לך גאל היום ויקרא שמו בישאל:
(טו) והיה לך למשיב נפש ולכלכל את שיבתך כי כלתך אשר אהבתך קדתי אשר היא טובה לך משבעה בנים:
(טז) ותשח נעמי את הילד ותשתחו בחיקה ותהי לו לאמנת:
(יז) ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד בן לנעמי ותקראנה שמו עובד הוא אבי ישי אבי דוד:

הרב קוק, אורות התורה סה

הגעועים והאבהב של האומה כולה הם נוראים ועמוקים לאין קץ דווקא לשלמות האלוהיות העליונה. מובלטת אהבה זו בשיר השירים בהדר צבעיה, שאין העולם כדאי להם.

עולת ראייה ב, ג-ד

אי אפשר כלל לאוצר כתבי הקודש של האומה הקדושה, שכל תולדתה מלאה רישומי אהבת נפש לצור מעוזה ... אי אפשר בשום אופן שאלה הגעועים לא ירשמו בספר האוצר הכללי, ששם כל הגיוני קדשנו נחיתים.

1. רש"י, הקדמה לשיר השירים. אין לך מקרא יוצא מידי פשוטו... ואף על פי שדברו הנביאים דבריהם בדוגמא צריך ליישב הדוגמא על אופניה ועל סדרה כמו שהמקראות סדורים זה אחר זה. וראיתי לספר הזה כמה מדרשי אגדה... ואינם מתיישבים על לשון המקרא וסדר המקראות, ואמרתי בלבי לתפוש משמעות המקרא... והמדרשות מרבתינו אקבעם מדרש ומדרש איש איש במקומו:

ואומר אני שראה שלמה ברוח הקדש שעתידין ישראל לגלות... ולהתאונן בגלות זה על כבודם הראשון ולזכור חבה ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים... ויסד ספר זה... בלשון אשה צרורה אלמנות חיות משתוקקת על בעלה... מזכרת אהבת נעורים אליו... אף דודה צר לו בצרתה ומזכיר חסדי נעוריה ונוי יופיה וכשרון פעליה בהם נקשר עמה באהבה עזה, להודיעם... כי עוד היא אשתו והוא אישה והוא עתיד לשוב אליה:

Scripture cannot be deprived of its *peshat*... for even though the prophets spoke allegorically, one must settle the allegorical meaning on its basis and sequence, according to the sequence of the Scriptures. Now I have seen many aggadic *midrashim* on this book... that fit neither the language nor the order of Scripture. I thus decided to establish the literal sense of the Scriptures... and the rabbinic *midrashim* I shall set, one by one, each in its proper place.

I believe that Solomon foresaw—with prophetic inspiration—that Israel would be exiled... and would mourn in this exile over their original glory, and would recall the first love—that they were [God]'s chosen among all of the nations... And [Solomon] composed this book... using the persona of a deserted wife, “shut-up in living widowhood,” longing for her husband... recalling her youthful love toward him... Her lover, too, is anguished over her pain, and recalls the affection of her youth, and her fine beauty and the worthiness of her deeds, through which he was bound to her powerfully with love, to tell them... that she is still his wife and he is her husband and that he will return to her.

2. ר' אברהם אבן עזרא, הקדמה לשיר השירים. חלילה חלילה להיות שיר השירים בדברי חשק כי אם על דרך משל ולולי גודל מעלתו לא נכתב בסוד כתבי הקדש.

Heaven forbid that the Song of Songs is about matters of desire, except by way of *mashal*; and if not for its great virtue it would not have been included in the canon of the sacred scriptures.

3. רשב"ם לשיר השירים (מהדורת שרה יפת, ירושלים תשס"ח). כן דרך הילוך שיר זה: שהיא משוררת ומתאוננת בכולן באהבת דודה, ולאחר קצת ספירת אהבתה עם ריעותיה... הן גוערות ומשיבות לה: 'הסירי אהבתו מלבך, כי מאס בך ולא ישוב עוד אליך!...' ועוד היום דרך המשוררים לשורר שיר שהוא מספר מעשה אהבה של שניהם בשירי אהבה.

This is the manner of this Song [of Songs collection]: that she [i.e., the beloved] sings and laments in all of them about her love for her lover, and after recounting her love story to her friends, they scold and respond to her: “Remove his love from your heart, for he has rejected you and will never again return to you!” ...And even nowadays it is the manner of singers (troubadours) to sing a song recounting the love affair between two people through love songs.

Particularism and Universalism

Is Judaism Exclusive?

TOSEFTA
SANHEORIN
13:1

אמר לו ר' יהושע אילו אמר הכתוב ישובו
רשעים לשאולה כל גוים ושתק היה אומר כדברך אלו רשעי ישראל ורשעי
עובדי כוכבים עכשיו שאמר הכתוב שכהו אלהים הא יש צדיקים בעובדי כוכבים
שיש להם חלק לעולם הבא

①
UNIVERSAL
SALVAT

ISAIAH
42:6-8

וְנִשְׁמָה לְעַם עָלִיָּה וְרוּחַ לְהִלְכִים בָּהּ: אֲנִי יְהוָה קְרָאתִיךָ בְּצַדִּיק וְאֶחָד
וּבְיָדֶךָ וְאַצְרִיךָ וְאֶתְנֶנָּה לְבְרִית עִם לְאוֹר גּוֹיִם: לְפָקֹחַ עֵינַיִם עוֹרוֹת לְהוֹצִיא
מִמְסַגְרֵי אֲסִיר מִבַּיִת כְּלֵא יִשְׁבִּי חֹשֶׁךְ: אֲנִי יְהוָה הוּא וְכַבֹּדִי לְאַחֵר

②
LIGHT
UNTO
THE
NATIONS

FATHER
AND
BLESSING
TO
MANY
NATIONS

יב"א ויאמר יהוה אל-אברהם לך-לך מארצך וממולדתך ומבית
אביך אל-הארץ אשר אנאך: ואעשך לגוי גדול ואברכך
: ואגדלה שמך והיה ברכה: ואברכה מברכך ומקללך אאר
: ונברכו בך כל משפחת האדמה: וילך אברהם כאשר דבר

③
א/כ
ר/כ
פ/כ

מדבר מלפנים שנאמר (נמדנ ו) ובבא משה אל אהל מועד אד
דחטע בן לוי (יא) אלא היה איה יודעים מה היה המקורש יפה לדם
קסמיות היו מקימים אותו כדי לשומרו שהיה יפה לדם יותר משל
הראל עכן שלמה סוד תמלה (מלכס 6 ח) וגם אל הנברי אשר

④
ר/כ
פ/כ

UNIVERSAL
PROPHECY

עמים רבים ואמר לך ונעלה אליהם ויהיה אליהם
אלהי שלום ויחיה מדרבך ונלכה בארצו כי מצוין
הוא הורה ודבריהם מודשלים: ושם בין העמים
הדקיה לעמים רבים וכתרו הרבותם לאתים המיתותיהם
למפלות לאישא ניי אל-ני הרב ולאיל-למרו עוד
בלהקה:

⑤
א/כ
ר/כ
פ/כ

ב
א ברב אשר יהוה יצאנו בראשן על-הנה וירושלם:
2 ויהי פאמית מים נמן קנה סר בית-הנה בראש
3 הנהים וקא מנבמת ונערו אליו בל-הנים: והלש

לב ואהבת את ה' אלהיך. עשה מאהבה הפריש
(הכתוב) בין העושה מאהבה לעושה
מיראה מאהבה שכרו כפול ומכופל. לפי שהוא
אומר (דברים ו) את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד
יש לך אדם כשהוא מתיירא מחברו כשהוא
מטריחו מניחו והולך לו אלא אתה עשה מאהבה
(א) (שאינ לך) אהבה במקום יראה ויראה במקום
אהבה אלא במדת הקב"ה בלבד. ד"א ואהבת את
ה' אלהיך אהבהו על כל הבריות כאברהם אביך
כענין שנאמר (בראשית יב) ואת הנפש אשר עשו
בחרן. והלא אם מתכנסים כל באי העולם לבראות
יתוש אחד ולהכניס בו נשמה אינן יכולים
(לבראותו) ומה ת"ל ואת הנפש אשר עשו בחרן אלא
מלמד ע. שהיה אברהם אבינו מגיירם ומכניסן תחת

ר/כ
פ/כ
SIFRE
VETCHANAN

ר/כ
פ/כ

נב"א אמר רב הונא
ג' קמן מטבילין אותו על דעת בית דין
מאי קמ"ל *דכות הוא לו וכן לאדם
שלא בפניו תנינא *וכן לאדם שלא בפניו
ואין חבין לאדם שלא בפניו מהו דתימא
עובד כוכבים בהפקרא ניתא ליה דהא
קיימא לן *דעבד ודאי בהפקרא ניתא ליה
קמ"ל דהני מילי גדול דמעם מעם דאיסורא
אבל קמן זכות הוא לו

כנפי השכינה :

8

ולבסוף ענין פסוק זה אעיר על מאמר אחד בת"כ ובירושלמי נדרים פרק ט' הלכה ד' ביחס פסוק זה. רבי עקיבא אומר, ואהבת לרעך כמוך — זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר, זה ספר תולדת אדם (פ' בראשית), כלל גדול מזה, ע"כ. ולא נתבאר ענין מחלקותם, ומה מוסיף בן עזאי על דברי רבי עקיבא.

ואפשר לומר, כי כונת בן עזאי, כי בלשון ואהבת לרעך אפשר להבין רעך בלאומיות, או בדת ובתורה ומצוות, על זה מביא מפסוק זה ספר תולדת אדם, וסתם שם אדם אשר בשעת הבריאה כולל כל אדם מכל אומה ולשון. והנה זה בארנו דעת בן עזאי שהי' דן בדעת רבי עקיבא, אבל באמת פשוט הדבר, כי בעיקר הענין גם דעת רבי עקיבא, כי תוצאת המצוה מפסוק זה מוסבת על אהבת כל אדם מכל העולם באשר הוא אדם, והלשון רעך בא להורות כי כל בני האדם מרעים וחברים זה לזה, כחבור כל האברים שבגוף אשר מכולם יחד יבנה ויכוונן הגוף, כך מכל בני האדם יבנה העולם.

וכן מצינו לרבי עקיבא מפורש דעה זו, שכן אמר באבות פרק ג' משנה ד', חביב אדם שנברא בצלם, וזה בודאי מוסב על כל אדם שהוא, יען שבמשנה הבאה הוא אומר, תביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה (התורה), ומתבאר, דהמשנה הקודמת, חביב אדם, מכיון לכל אדם.

וכן מצינו לו שהי' מחבב מדות טובות שראה באומות העולם, כמבואר בברכות (ח' ב') שאמר, בשלשה דברים אוהב אני את המדיים, ומפרש ענינם. אך מה דניתא לי' להביא מפסוק זה, ואהבת לרעך כמוך, ולא מפסוק זה ספר תולדת אדם, יש לומר פשוט, משום דלחובת מצוה יותר נכון להביא מלשון הנאמר למצוה, והוא פסוק זה, ולא כן הפסוק זה ספר תולדת אדם

הוא רק ספור דברים, ולשונו אינו מספיק לעשותו לחובד ולמצוה. ואפשר לומר עוד בדעת רבי עקיבא, כי על כן הוציא הכתוב כאן אהבת כל אדם בשם "רעך", כדי לחבב המצוה על מקיימה, ולהורות שכל בני אדם חברים, כמבואר.

והנה אעפ"י שמצינו שלפעמים מכיון הפסוק בשם "רעך" לישראל, אך כבר כללו חז"ל כללא, דכל שם שיש לו שתי הוראות צריך להבין בכל מקום לפי ענינו (יבמות ק"ב ב' ומכות ח' א'). וכאן עפ"י דעת רבי עקיבא ובן עזאי צריך להבין בשם רעך כל אדם שהוא, כמבואר.

וכן מצינו מפורש שם רעך במובן לשארי אומות, והוא בפרשה בא (י"א ב') וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה, וזה הלא מוסב על המצרים. וע' מש"כ שם. ובשלוח משה מלאכים אל מלך אדום אמר לו כה אמר אחיך ישראל (פ' חקת, כ" י"ד). וחירם מלך צור קרא לשלמה אחי (מ"א ט' י"ג), וע' מש"כ בארוכה מענין זה להלן בפ' בהר (כ"ה י"ד).

תוספת
רבי
R. BARUCH
HALEVI
EPSTEIN
יק"ו
י"ו

פ"א - רפ"ו אר"א
ל המ"ק נ"א
ר"א אר"א ?
א"א א"א א"א
א"א א"א א"א

א"א א"א א"א

התגצלות המחבר

9

שנים כהל' גזילה וכן פסק הגלחן ערוך כהל' גניבה וכן כהל' גזילה. כיו מנולד שלשור לעזל או לעטב אלל וכ"ו האומות של זמננו שלגחט יתכנס כמכס, שהמה מאמינים בעקרי הדת, שמלמימים כנריאת בעולם ומלמימים כנבואת הכניחים ובעל המים ובעלמות סמכותי בעקרי הענינים, ח"כ פסיסל ופסיסל שלגחט מהאימים לכבדם ולמשלם. ולכן הגיו מכריז ומודיע, ולא על חיבורי זה בלבד אי סכררי אלל בכל מקום שנמצא בשום חבור דבר נגזי על כ"ט"ס או גיטס וסחיס וכיונל כלשונת הלל, שלל חספה לפרש על האומות הללו שבאנוט, כי המפרש כן הוא כוסה ומפרש שלל כדח על חורה, אלל הטובה על האומות הקדמוים שהיו מלמימים ככוכבים ומלוח וכמו כח הנבואה שהזכיר הרמב"ם בשפר המורה שלחן האומות לפיקורסים ומיטס היו, ולא הדיו כנריאת השוט והכחיתו כל המוסמים והכחיתו הנטלה. ולכן יזהר כל אחד בדברי אלס ויסיס לוסס על לבו לזכרון:

אמר המחבר כבר טעו ונחלרסס בכל המקומות אשר הייתי, שלי מחיר ומיחית כרונ דרשום כרטיס, להיות חזר מחד בכבוד האמות לשב באמיס ולאחז חסיס בלעזחיסס וכמדישחיסס, וחייבים לגחט להסלל בשלס המלכיס והסריס ומילוחיסס, ולהסלל על שלס הדדיסה והשכיס, ותלילה לס להזח כפויי סוכה אשר המה מפיכיס עמנו וסמחיס לג מחיה וספרית בללן. וגס לי מחזיר חמיד על הגול ועל הגניבה, ומודיע כי אין חילוק כלל באיסור גזילה ונמיכה כין ממנו של יכודי ובין ממנו של כרי איסור בלא מבזל, וכן לאו דלל הצטבו כולל גס ממנו של איס יזהדי. וכן האל כרמב"ם פרק ח' מהל' גניבה הל' ח' ח"ל כל הגונב ממנו חסוה פרוסה ולמעלה שוכר בלל חספה שנחמר לא חגטבו וט' וז' הגונב ממנו יסדלל או הגונב ממנו כרי וכו'. וכן כהב כפרק ח' מהל' גזילה הל' ב' ח"ל ולסור לעזל כל שאול מדין מרה אפילו כרי אסור לעזל או לספק ולס גזול או שפקי יחזיר כעל' הרמב"ם. וכן פסק הסור כח"ס סו' שמ"ח כהל' גניבה וסו'

ת"ר *מפרנסים
עניי נכרים *עם עניי ישראל ומבקרין חולי
נכרים עם חולי ישראל וקוברין מתי נכרים
עם מתי ישראל מפני דרכי שלום :

10 GITTIN 61a

SHULCHAN
ARUKH
YOREH DE'AH
335:9

טח [יב] = מבקרין חולי עובדי כוכבים מפני דרכי שלום :

11 שולחן ארוך
יורה דעה
335:9

RAMBAM
HILCHOT
MELAKHIM
CHAPTER 10

וכן יראה לי שנוהגין עם נרי
תושב בדרך ארץ ונסילות חסדים בישראל. שהרי אנו
מצווין להחיותן שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה
ואכלה. וזה שאמרו חכמים אין כופלין להן שלום
בעכו"ם לא בגר תושב. אפילו העכו"ם צוו חכמים לבקר
חוליהם. ולקבור מתייהם עם מתי ישראל. ולפרנס ענייהם
בכלל עניי ישראל. מפני דרכי שלום. הרי נאמר טוב
ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. ונאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום :

12 רמב"ם
הלכות מלכים
פרק י

שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד :

13 יורה דעה
DE. 6:4

ועתה ה

14 אִם-שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי
סֻגְלָה מִכָּל-הָעַמִּים כִּי לִי כָל-הָאָרֶץ: וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכַת
כְּהֵנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַר אֵלַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

מלכות כהנים

16

עליון | נקמה לה' אלטינו לראות מהנה בתפארת
עזך להעביר גלולים | מן-הארץ. וקאלידים פרות
יברתו. לתבון עזקם במלכות שדי. וקדגני בשיר קראו
בשםך דהפנות אדך כל-רשעי-ארץ. ופירו ונדעו
קדיושבי תבל. כי לה תברע כל-פרך תשבע קל-
לשון. קלגה " אלטינו יברעו ופלו. וקבכוד שמה וקד
ומנו. וקבלו כלם | את-עוד מלכותה ותמלוך עליהם
מהנה קעולם ועד. כי המלכות שלך היא. וקעולמי
עד | תמלוך בקבכוד. כפתוב בתורתך " | תמלוך קעולם
ועד: ונאמר ויהי " קמך עד-כל-הארץ. ביום ההוא
יהיה " אחר ושמו אחד:

15

ע"י ע"ג

עליון לשבח לאדון הכל. לתת גדלה ליוצר
בראשית שרא עשנו בנני הארצות ולא שמנו
קמשהות האדמה. שלא שם הקקנו פהם וגורלנו
קכל-המונים: ונאנהנו פורעים ומשפטים ומודים לקני
קלך מלכי כפלים תקדוש ברוך הוא שהוא נוטה
שמים ויסוד ארץ. ומישב יקרו בשמים ומפעל. ושדינת
עזו בגבהי מרומים: הוא אלטינו אין עוד: אמת מלכנו
אשם זולתו. כפתוב בתורתו ונדעת היום והשבת אל-
קדך. כי " הוא האלהים בשמים וממער ועל-הארץ
מתחת אין עוד:

ר' יהושע בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרישתא מהבא
 והיה כאשר ששה עליכם להיטיב אתכם כן ישיש לדרע אתכם *ומי חרוי
 הקב"ה במפלתן של רשעים והוא כתיב °בצאת לפני החלוץ ואומרים הודו
 לה' כי לעולם חסדו וא"ר יוהנן מפני מה לא נאמר כי טוב בתודאה זו לפי
 שאין הקב"ה שבח במפלתן של רשעים ואמר רבי יוהנן מאי דכתיב °ולא קרב זה אל זה כל הלילה בקשו
 מלאכי הישרת לומר שירה אגור הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה אמר רבי אלעזר
 הוא אינו שיש אבל אחרים משיש ודיקא נמו דכתיב כן ישיש ולא כתיב ישיש ש"מ

מאנה י
 ע"ס סנה"ל

מסכתין (ע)
 ק"ט
 ד"ס ב' ג'
 עמות יד

18) תורה י: 31-32

כִּי־אֵנִי יְהוָה בְּהַכְּבֹדִי בְּפָרְעָה בְּרַכְּבוֹ וּבְפָרְשֵׁיוֹ: נִיפֹעַ
 מִלְּאֲנָד הָאֱלֹהִים הַחֲלֹדֶי לִפְנֵי מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם
 נִיפֹעַ עֲמֹד הָעַנְנֹן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם: וַיָּבֹא בֵּין
 מַחְנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעַנְנֹן וְהַחֹשֶׁךְ וַיֹּאֲר
 אֶת־הַלַּיְלָה וְלֹא־קָרַב זֶה אֶל־זֶה כָּל־הַלַּיְלָה: וַיֵּט מֹשֶׁה
 אֶת־יָדוֹ עַל־הֶם וַיִּלְךְ יְהוָה | אֶת־הֵם בְּרוּחַ קָדִים עֹז
 כָּל־הַלַּיְלָה וַיִּשֶׂם אֶת־הֵם לְחַרְבָּה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם: וַיָּבֹאוּ
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיּוֹם וַיִּבְשָׂה וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִיַּמִּינָם
 וּמִשְׂמָאלָם: וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כָּל סוּם
 פָּרְעָה רַכְּבוֹ וּפָרְשֵׁיוֹ אֶל־תּוֹךְ הַיָּם: וַיְהִי בַּאֲשֶׁמְרַת הַבֶּקָר

מתי ברכי ארצו ברכי

19) תורה רבה כ"ד

דבר אחר: "אז ישיר-משה". זהו שקתוב: "קדמו שרים
 אחר נגנים, בתוך עלמות תופפות" (תהלים סח, כו) - אמר
 ר' יוחנן: בקשו המלאכים לומר שירה לפני הקב"ה באותו
 הלילה, שעברו ישראל את הים, ולא הניחם הקב"ה. אמר
 להם: לגיונותי נתונים בצרה, ואתם אומרים לפני שירה?
 זהו שקתוב: "ולא-קרב זה אל-זה כל-הלילה" (יה, כ). כמו
 שאמה אומר: "וקרא זה אל-זה ואמר: קדוש, קדוש, קדוש
 ה' צבאות" (ישעיהו ג). וכן שיצאו ישראל מן הים, באו
 המלאכים להקדים שירה לפני הקב"ה. אמר להם הקב"ה:
 קדמו בני תחלה, זהו שקתוב: "אז ישיר-משה" - "אז שר"
 לא נאמר, אלא "אז ישיר"! שהקב"ה אמר: ישיר משה
 ובני ישראל תחלה, וכן דוד אומר: "קדמו שרים" - אלו
 ישראל, ששרו על הים, שקתוב: "אז ישיר-משה ובני
 ישראל", "אחר נגנים" - אלו המלאכים. ולמה כך?
 אמר הקב"ה למלאכים: לא מפני שאני משפיל אתכם, אני
 אומר, שקדמו בני תחלה, אלא מפני שבשר נדם הם, יאמרו

ופרעה הקריב
 וישאו בני ישראל את עיניהם (וא) וראה משה בצרתן של
 ישראל (יב) ועמד להתפלל עליהם אמר לו הקב"ה [סס]
 דבר אל בני ישראל ויסעו (יג) אמר משה לפני הקב"ה
 האויבים מאחריהם והיום מלפניהם לאווה דרך יסעו (יד)
 מה (טו) עשה הקב"ה שלח (טו) למיכאל השר הגדול
 (יו) ונעשה לחומת אש (יח) בין ישראל ובין מצרים (יט)
 והיו רצים לכא אחר ישראל ולא היו יכולים לכא מפני
 האש (כ) וראו העליונים בצרתן של ישראל כל הלילה
 (כא) ולא נתנו שבח והודאה ליוצרים אמר הקב"ה למשה
 מישה נטה את ירך על הים ובקערו ונטה מישה את ירו

21) פירוש רב"ע ע"ג

(כ) וראו העליונים בצרתן כו' ולא נתנו שנה והולאה ליוגים.
 רבי' כחוי העתיק נסם הפר"א דרש אל תקרוי ולא קריב זא'
 אלא ולא קרא זא'ו, וכשמ"ר פכ"ג מסיים בה נמי כד"א
 וקרא זא'ו, וכ"ה כשמו"ט מו' ק"ה (וגם במגלה [וי] דרשי'
 ל' שלא אמרו מלה"ש שירה אלא ששם אמרוהו מסני שמעתי דיו
 [בן המצרים] חוכדים ניס, וכאן אמר לה מפני שראו בצרתן
 של ישראל, ומפני שבחוב כל הלילה, וטענת מצרים לא היתה
 עד אשמרת הכף, לכן דרש לוי על צרת ישראל לא אמרו שירה
 כל הלילה כל מלאכי ג' אשמרות):

22) מכילתא דרבא ברבי יוחנן - 8013

ויונקי שדים (יואל ב כו) אלו ואלו פתחו פיהם ואמרו שירה לפני המקום שני אשירה לה ונני ר' מאיר אמר אף עוברין שבמעי אמן פתחו פיהן ואמרו שירה לפני המקום שני במקלות ברכו אלהים הו' ממקור ישראל (תהלים סח כו) ולא ישראל בלבד אמרו שירה לפני המקום אלא את מלאכי השרת שני הו' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים (שם ח ב).

23) מכילתא דרבא ברבי יוחנן

ר' איצור אומר אמר הקב"ה למשה משה בני נתונים בצרה הים סוגר ושונא רודף ואתה עומד ומרבה בתפלה. מה הצנען אי שהיה אומר יש שעה לקצר ויש שעה להאריך.

24) קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה שנאמר סבבוני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עוד רד עם אל ועליו מפרש בקבלה השיעני אלהים כי באו מים עד נפש טבעתי בין מצולה ואין מעמד ונני אל חשטפני שכולת מים ואל חבלעני מצולה ונני באתה שעה היה משה מאריך בתפלה אמר לו הקב"ה ידירי טובעים בים ואתה מאריך בתפלה לפני אמר לפניו רבונו של עולם ומה בידי לעשות אמר לו דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה דרם את מטך

SOTAH 396
ג'סו
:ג'פ

מגילה 5C

25) אמר ליה סק ורכב אמר ליה לא יכילנא דכחישא חילאי מימי העניתא נחין וסליק כי סליק בעט ביה אמר ליה לא כתיב לכו בנפלא אויבך אל תשמח אמר ליה הני מילי בישראל אבל בדירכו כתיב ואתה על כמותימו חדרוך ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך הפץ ביקרו כי הוה נקוט ואויל בשבילא דבי המן חותיה ברתיא דקייבא איגרא

MEGILLA 16a

26)

BET YOSEF
ORACH CHAIM
§ 490

בר החיים של ח"ה וי' ימים לחיובים חסור בערכן פ"ב (י' י"א) החס יבא סעמא מ"ש כח דאחרין כל יומא ומ"ש כפסח דלא אחרין כל יומא ושגלי כלקס כח בשם חדרש כדניט פ' סוכה שהטעם שאין נותרין הכלל כל יומא כפסח הוא לפי שנטעמו התעוררים וכתיב כפסח חיוניך כל משמח דין קרואת הכלל כחבאר נס' חס"ח וכו' ר"ח וכחכ ה"כ כה' חט"כ דעם רביט להשחח חולו של ססח לר"ח וכו' נראה כדעק כל החפרשים דין מהרמב"ן ז"ל שחילק בנייהם ואחר דבחו"ט של פסח אפי' יחד מחויב לקרותו כדילוג שעיקר חקנה כך היתה לאחורו כדילוג ססח כדילוג ולכרך עליו עכ"ל ודברים אלו כחכס ר"ן נס' כחה מדליקין:

בית יוסף
א"ח ס' 3"

אל התא מרבין דרב סגנא מי שסע לק סא דר סני אל דר שנקש בו
 נסח לישאל דר ניסאי מיבע ליה אלא דר בעשה סמן מיב לישאל דר
 סבא מיבע ליה אל מיב לא שביח קשה דרב פפא דרב התא בריה
 דרב יהושע דבעיני באנתא דרב תרא דרב ברי דרב התא דאמרי תחידיו
 סא דר סני דר שודח שאת לערס עליו היינו האב רי יוס ברי
 התא ה' שבת יש לו מדבר צן שבצב ישראל עליו מדבר קש
 שנתקש ישראל עליו מדבר קדמת שנתה קדמה עליו מדבר פאן

27
 200
 52

RESALIM 49c (28)

רבי שמאל בר יוחנן וכו' : תניא אמר
 רבי עקיבא כשהיו עומדים לפניו של האב אבדו מי יתן לי תלמוד הבס ואשכח
 בפרס אבדו לו תלמודו רבי אבהו בגלב אמר לון זה נשך ושכר
 עמם זה נשך ואמט שדור עמם : תניא היה רבי סאור אמר כל

נים : תניא רבי אלעזר אבי אלמלא את ערבין להם למשא וסמן חן
 תדנן אומן תנא רבי דיא כל הקסן בתודה לפני עם הארץ סאלו סק
 אחסו בפניו שנאמר יהיה מה לו משה כדוסה אל חקר מרשה אלא
 מאורסה נדולה שנתה שנתה רבי הארץ להלמד תבס יורר סבא
 ששונא עובדי כוכבים את ישראל תשחתה יורר סמן : תנא שנה ופרס

פ' ס' פ' ס' נ

(29)

דני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בתו' א"ל יומי בעמך ישראל גוי אחד
 בארץ ומי משתבח קוב"ה בשבחייהו דישאל אין דכתיב אתה ה' האמרת היום
 (וכתיב) וה' האמירך היום * אמר להם הקב"ה לישאל אתם עשיתוני * חמיבה אתת בעולם ואני אעשה אתכם
 חמיבה אתת בעולם אתם עשיתוני חמיבה אתת בעולם שנאמר * שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני
 אעשה אתכם חמיבה אתת בעולם שנאמר ומי בעמך ישראל גוי אחד בארץ אמר ליה רב אחא בריה דרבא
 לרב אשי תינח בחד ביתא בשאר בתי מאי א"ל * כי מי גוי גדול ומי גוי גדול * אשריך ישראל * או הנסה אלהים
 * ולתתך עליון אי הכי נפישו להו טובי בתי אלא כי מי גוי גדול ומי גוי גדול * אשריך ישראל * או הנסה אלהים
 * ולתתך עליון ומי בעמך ישראל בחד ביתא או הנסה אלהים * ולתתך עליון בחד ביתא

דיכונ

(30)

That is in effect and purpose the insistent message of the second of the two Sidras of this week: "Ye shall be holy for I the Lord your God am holy." For despite all that I have said, we Jews do still maintain the doctrine of a Chosen People. It is fundamental to our faith, but it is the choice to which Amos has given that permanent expression to which I have referred. The only superiority to which the Jew can lay claim is the maintenance of a higher moral standard, the acceptance of a more rigorous code of ethics, that code of ethics which our Rabbis derived from that verse, that code which is called "cleaving to the attributes of God," and which is expressed in the words, "As God is gracious so be ye gracious, as God is merciful, so be ye merciful." It is in the extent to which man approaches to the divine perfection of God, and the extent to which he rids himself of his animal nature, that he justifies his belonging to the Chosen People by the conscious acceptance of the yoke of the Kingdom of Heaven. It was the explicit condition made when the doctrine was first enunciated at the foot of Sinai's Mount. "And now if" — and it is a tremendous, terrific "if" — "if ye will hearken to my commandments and keep my covenant, then — and then only — will you be to me for a Chosen People." The moment that the Jew descends from that pedestal his moral superiority goes. The unlovely picture, which is alas only too common, of the gross materialistic Jew, of the earth earthy, seeking only the amassing of wealth and his own animal comforts, the Jew without idealism or vision, without soul or spirituality, the poker-playing, swine-eating, horse-racing and money-chasing Jew, by what right and by what reason does he dare to claim superiority over or preference in God's eyes, to the non-Jew, black or white? The juxtaposition of the two verses sums up the only attitude of mind which can be called Jewish, which can be said to reflect the Jewish soul. "If ye will hearken to my voice — ye will be chosen unto me from all peoples" — if not — "Behold ye are unto me like the children of the Ethiopians saith the Lord." And in the eyes of God the moral Ethiopian takes precedence over the a-moral Jew.

LOUIS
 RABINOWITZ
 FROM OUT
 OF THE
 DEPTHS
 1946
 PARSHAT
 KERESHIM

תיבת מצות אהבת השם

שנצטוו לאהב את המקום קרוף הוא שנאמר... תיבת מצות אהבת השם

ספר יחזקאל

תורת האבות

1

פרק שני

א האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך

תורת האבות

רמב"ם

אבות פרק ראשון

ג פרס יקרא הנמול אשר ימנל האדם ממי שאין לו סובה עליו חבל יעשה זה על דרך החסד והחמינה כמו שיאמר אדם לעבדו או לבנו הקטן או לאשתו עשה לי כך וכך

12

תורת האבות

13

ג אנטיגנוס איש סיכו קבל משמעון הצדיק היה היה אומר א' אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס ב' אלא הו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס

-16-

תורת האבות

14

מצוה ד היא שצונו להאמין יראתו יתעלה ולהפחד ממנו ולא אזיה ככופרים התולכים בשרירות' לכם ובקרי

חסד לא - זכר אהרן אהרן יסעיו מאליה
 רעו ע - אהרן לא גבורתי מתוך תוכחה ולימוז אבותי אלא מתוך אהבה
 אלה אהרן - עתה ידעתי כי ירא אלקים אתג בקר' כג

מורה נבוכי
 ג' א: ג

When we have acquired a true knowledge of God, and rejoice in that knowledge in such a manner, that whilst speaking with others, or attending to our bodily wants, our mind is all that time with God; when we are with our heart constantly near God, even whilst our body is in the society of men; when we are in that state which the Song on the relation between God and man poetically describes in the following words: "I sleep, but my heart waketh; it is the voice of my beloved that knocketh" (Song v. 2):—then we have attained not only the height of ordinary prophets, but of Moses, our Teacher, of whom Scripture relates: "And Moses alone shall come near before the Lord" (*ibid.* xxxiv. 28); "But as for thee, stand thou here by me" (Deut. v. 28). The meaning of these verses has been explained by us.

5

תרגום משלי ה

בְּרַחֲבוֹת פְּלָגֵי מַיִם: יִהְיוּ לָךְ לְבַדָּךְ
 וְאַיִן לְזָרִים אֲתָךְ: יִי יְהִי מְקוֹרְךָ בְּרוּךְ
 וְשִׁמְחָה מֵאִשֶׁת נְעוּרֶיךָ: יִי אֵילַת
 אֲהָבִים וַיַּעֲלֶתְחֵן בְּדִידָהּ יְרוּךְ בְּכָל־
 עֵת בְּאֲהַבְתָּהּ תִּשְׁגָּה תְּמִיד: יִי וְלִמָּה
 תִּשְׁגָּה בְּנֵי בֹרָה וְתִתְחַבֵּק תִּתְּקַן נְכָרֶיהָ:
 כִּי נִכְחַ וְעֵינַי יִהְיוּ דְרָכֵי אִישׁ וְכָל־
 ת"א יחי מקורך ונשמת אהרן (יחי) אלה אהרן עזובנו מן הכבוד עו: נאכסנה (בכבוד ע)

ענין ה
 6

ותורה הוראות ברבים ויאל לך שם: ברחובות עיר
 חסוניה פלגי מים: (יחי) יהיו לך לבדך. אתה לבדך
 תתכבד בהם ולא יחלוק אחר עמך לפי שאמר למעלה מן
 ישבעו זרים כחך אמר כאן והיו לך לבדך. ומתוך כך:
 (יחי) יהי מקורך ברוך ושמחה מאשה נעורייך. היא
 החורה שלמה מנעוריך: (יחי) תשגה תמיד. ראיתי
 בדברי רבי משה הרשן תשנה תעסוק תמיד והוא לשון
 ערבי והביא ראיה כמו לבקש שנייה לבקש עסק ולא ידעתי
 אישה כשנית ורבותינו פירשו לשון משנה כמשמעו כעבור
 אהבה תהיה שנגב בשאר עסקיך כי היא משמרת על שלך
 אמרו עליו של רבי אלעזר בן סדת שיהיה דורש בשוק
 התחתון וסדינו מוסל בשוק העליון פעם אחת בל אלס
 אחד ומלא נחש כרוך עליו: (כא) כי נכח עיני ה' וגר
 מפלס. שוקל דרכיו ויודע כמה עונת וכמה זכות בידו:

עירובין ג'

ענין
 אכבי מה
 ג'

ריש לקיש מערע באריותא פנין וזה נפיק ליה לבר
 מרעמא רשבתא ודרא לא ידע לקיים מה שנאמר
 בארבתה חסנה חמד

7

ורשמי
 מרכות
 ג'

LOVE AND FEAR OF

שבת
MITZVA #3

① רש לקח נחלה תשובה שדונית נעשות
לו כשנתן שנאמר ששבת ישראל עד ה'
אלהיך כי כשלה בעקר הא ען מיד הא
וקא קי ליה מבשול איני ונאמר רש לקח
נחלה תשובה שדונית נעשה לו ככוח
שנאמר "וכשב רשע מישקו ועשה משפט
תדקה עליהם ("חה) וזה לא קשיא כאן
שמה כן מראר

③
רמב"ם
לגנו
י"ק
נחמה

א האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך. ונאמר את ה' אלהיך תירא: **ב** והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו. בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הנדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הנדול [ב]. כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל חי. וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריוה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעומתה לפני תמים דעות. כמו שאמר דוד כי אראה שמדך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו. ולפי הדברים האלו אני מכאר כללים גדולים ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את הייב. כמו שאמרו חכמים בענין אהבת שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם:

מצוה ג היא שצונו באהבתו יתעלה. וזה שנחשוב ונתבונן במצותיו ומאמריו ופעולותיו עד שנשיגתו ונהנה בהשגתו בתכלית ההנאה, וזאת היא האהבה המחוייבת, ולשון ספרי לפי שנאמר ואהבת את ה' אלהיך איני יודע כיצד זכות את המקום תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך זאת בכיר אם מי שאמר והיה העולם. הנה בארנו לך שבהתבוננות תעלה בדרך ההשגה ותגיע ההנאה ותכא האהבה בהכרח. וכבר בארנו שזאת המצוה גם כן כוללת שנהיה קוראים לבני האדם כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו, וזה שאתה כשתאהב איש אחד תספר בשבחיו ותרבה בהם ותקרא בני האדם לאהוב אותו וזה עד"מ כן כשתאהב אותו יתעלה באמת כאשר הגיע לך מהשגת אמתו אתה קורא בלי ספק הסכלים והפתיים לדעת ידיעת האמת אשר ידעתו. ולשון ספרי ואהבת את ה' אהבתו על הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן ור"ל כמו שאברהם מפני שהיה אוהב כמו שהעיד הכתוב אברהם אוהבי וזה בעצם השגתו קרא בני האדם להאמין בשם מרוב אהבתו כן אתה אוהב אותו עד שתקרא אליו בני האדם.

רמב"ם
פירוש המשנה

④

ג. אנשי יגונו איש שוכו קבל משמעון הצדיק. הוא הנה אומר: אל תהיו בעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא יהיו בעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, יהי מורא שמים עליכם.

לגנו
ליק

פרק עשירי

⑤

א אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה או כדי שאזכה להי העולם הבא, ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה מהן כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה או כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא. אין ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזה, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים. ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה: **ב** העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בגללה. ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה. והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה והיא המעלה שצונו בה הקב"ה על ידי משה שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, ובזמן שיאהוב אדם את ה' אהבה הראויה מיד יעשה כל המצות מאהבה: **ג** וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שונה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שונה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושיתח. יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שונים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך. והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני. וכל שיר השירים משל הוא לענין זה:

לגנו
תורה
ספר

והוא צריך להיחשב כאלו שמתקנים...
 (14) פני העיר והחור פנו: כי זולת פני השוקלח
 והוא צריך להיחשב כאלו שמתקנים...
 פני העיר והחור פנו: כי זולת פני השוקלח

פני העיר והחור פנו: כי זולת פני השוקלח
 והוא צריך להיחשב כאלו שמתקנים...
 פני העיר והחור פנו: כי זולת פני השוקלח

ראשי

ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח
 ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח
 ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח

והוא צריך להיחשב כאלו שמתקנים...
 (15) וזוהי טעם שכתבנו שהיה צריך לומר
 וזוהי טעם שכתבנו שהיה צריך לומר
 וזוהי טעם שכתבנו שהיה צריך לומר

זקנון דרמא דאין אשבי פלקשת: ש אז
 זקנון דרמא דאין אשבי פלקשת: ש אז

י שקבעו עבדים
 י שקבעו עבדים

ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח
 ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח

בבית הדין

(17)

ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח
 ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח

(18)

(19)

ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח
 ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח

ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח
 ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח

(21)

ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח
 ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח

בבית הדין

(22)

ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח
 ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח

בבית הדין

(23)

ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח
 ואם שאלה כמה ומה שאלה משה לא כמד ותו כפי כח

ואסר בעגל לא למד השבני ואשובה כי אתה יהוה
 אלהי: יח כראחרי שובי נחמתי ואחרי הנדלי ספקתי
 עליך בשתי וגם נבלמתי כי נשאתי חרפת נעורי:
 יט הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כירמדי דברי
 פו ובר אפרנו עוד על-כן המו מעי לו רחם ארחמנו
 נאס-יהוה: ס כ הציבי לך צינים שמי לך תמרוילים
 שתי לפר למסלה דרך הלכתי הלכת שובי בתולת
 ישראל שבי אל-עירך אלה: כא ערמתי התחמקין
 תפת השוכבה כירא יהוה תדשה פארץ נקבה
 תסובב נבר: ס כב כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
 עוד ואמרו את-הרבר הזה בארץ יהודה ובעריו בשוכי
 את-שבותם וברכה יהוה עה-צדק הר הקדש: כג וישבו

רשי"י

קניי. כעגל לא צודק טהור וצדיק
 נעמי. לכן מלמד הנביא (שופטים ה) הייתי
 נבואה לך מעמתי. יח (יה) חסותי את
 מחמתי על מעונתי. הודיע שחמתי
 עמתי שחמתי אפרתי נלנו. חרפת
 נעמי שילתי ארצי לרשתי על חסות
 עמתי. יט הבן יקיר לי אפרים כן דברי
 יהוה נלמד הוא ממנו וחי לני נהפך עלי
 חסותי עמתי בני יקירי הוא כמו שאין לו אלה
 כן את שהוא עשה לו כל ילדו. שעשועים
 קרמתי נלנו. מדי דברי בו כל עת
 עמתי בני וימרו ויקחו רכס די דברי
 עמתי על ימדתו עורתי נחמתי עליו.
 קרמתי יח צדוקים קיימים כדרכי אנשיך
 עמתי. חסותי חסותי קניתי נעמי

באים מפרחק ואמרו מזרה ישראל יקבצנו ושמרו
 פרעה עדרו: יי כייפדה יהוה את-יעקב וגאלו מיד חוק
 מפניו: יא וכאז ורגנו כמרוס-ציון ונהרו אל-טוב יהוה
 על-דגן ועל-חילוש ועל-יצהר ועל-בני-צאן וקבר והיתה
 נפשם כגן רוה ולא-יוסיפו לדאבה עוד: יב אז השמח
 בתולה במחול ובחרים וקנים יחדו והפכתי אכלם
 לששון ונחמתיים ושפחתיים מינוגם: יג וריתי נפש
 הפתנים השן ועמי את-טובי ישבעו נאס-יהוה: ס
 יד כה אמר יהוה קול ברמה נשמע נהי ככי תמרוילים
 רחל מכבה על-בניה מאנה להנחם על-בניה כי
 איננו: ס טו כה אמר יהוה מגעי קולך מכבי ועיך
 מרמעה כי יש שבר לפעלתך נאס-יהוה ושבו מארץ
 אויב: ס טז ויש-תקוה לאחריתך נאס-יהוה ושבו בני
 לבבלום: ס יז שקוע שמעתי אפרים מתנווד וסרתני

רשי"י

אמלם. (ח) בבכי יבאו על ידי חסלה
 ומשונה. (ט) סודת ספיריג' נלנו:
 (יא) וגדו ילפסו כמו עה. (יב) דיש שמי.
 (יג) קול ברמה נשמע קול כרום עמלם
 לשממע קל בית ישראל דכין על ירמיה נביא
 כד של ימיה נבחרתן מרמסא ישוב מחרי
 הוליס אל גליליה כן חסיקס כמו שמת נכסר
 וה ולקסן לו. רחל סבכה על בניה מרס
 אנדה אמר שהלט אבות ומהות לסיס את
 הקניס על השעמד מנשא כלס כהיל ולא
 נחסיס נכסר רחל אמרה לפניו רטט על

כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד-גרולם נאס-יהוה כי
 אסלה לשונם ולחטאתם לא אפר-עוד: ס לד כה
 אמר יהוה נתן שמש לאור יומם חקת ירח וכוכבים
 לאור לילה רגע היום ויהמו גליו יהוה צבאות שמו:
 לה אס-ימשו החקים האלה מלפני נאס-יהוה גם יזע
 ישראל ישפתו מהיות גוי לפני כלהימים: ס לו כה
 אמר יהוה אס-ימרו שמיום מלמעלה ויחקרו מוסדי-
 ארץ למטה גם-אני אמאס בכל-זרע ישראל על-כל-
 אשר עשו נאס-יהוה: ס לז הגה ימים ... באים
 נאס-יהוה ונבנתה העיר ליהוה ממגדל חננאל עד
 שער הפנה: לה ויצא עוד קה קו הפדה נגדו על גבעת
 צדק ונסכ געתה: לו וכל-העמק הפגרים וההשן וכל-
 השרמט השדמות עד-נחל קדרון עד-פנת שער
 הפוסים מזרחה קדש ליהוה לא-ינתש ולא-יהרס עוד
 לעולם: ס

רשי"י

חובת באס קרי ולא כתיב.
 עמר והוא מנקה את הקינים. ושני בנים
 תפריהת הניס ליקו עמו אבות. (יה) אמר
 אלקלה-ירי נלנו. וכן מו ס יומן
 לנחלת. רובע רחם טובי ס מניו
 ונתחיתו ועשה קמניס קמניס כמו עורי
 רע (אויב). (ב) יהוה יברש כמו לא ימתי.
 עמלים נלס כל כמן על מיסן סכרי לא הסה

כה יהודה וכל-עריו יחדו אפרים ונסעו בער: כד כי
 הריתי נפש עיפה וכל-נפש ראבה מלאתי: כה עליואת
 הקרתי ואראה ושנתי ערכה לי: ס כו הגה ימים באים
 נאס-יהוה וזרעתי את-בית ישראל ואת-בית יהודה וזע
 אדם וזרע בהמה: כז והיה כאשר שקדתי עליהם
 לנחוש ולנתוץ ולהרס ולהאכיד ולהרע כן אשקד
 עליהם לבנות ולקמוע נאס-יהוה: כח בימים ההם
 לא-יאמרו עוד אבות אכלו כסר ושני כגים תקדינה:
 כט כי אס-איש בשענו ימות כלהאדם האכל הכסר
 תקדינה שניו: ס לז הגה ימים באים נאס-יהוה וכרחי
 את-בית ישראל ואת-בית יהודה ברית חדשה: לא לא
 כברית אשר ברתי את-אבותם ביום החזיקי בהם
 להוציאם מארץ מצרים אשר-המה הפרו את-בריתי
 ואני בעלתי בהם נאס-יהוה: לב כי זאת הברית אשר
 אכרת את-בית ישראל אחרי הימים ההם נאס-יהוה
 נתתי את-חורתי בקרבם ועל-לבם אכתבה והייתי
 להם לאלהים והמה יהי-לי לעם: לג ולא ילמדו עוד
 איש את-רעהו ואיש את-אחיו לאמור רעו את-יהוה

רשי"י

(כה) על זאת הקרבותי כי אמר ירמיה כל
 מה שיהי ימן והרס כנבואת פורענות עליו וזע חרע סהמס מרגס וימן
 כנבואת הולס הקיימתי ממדמתי. ערבה אקיימתי כמי אנסה ולנחתי כנבואת שן
 נעמל. (כז) וזע אדם וזרע בהמה הטונים עומסיס ומקדין עליס. (כח) בובר פח על